

2 Intohimo tasa-arvoon: Tuloero- ja maahanmuuttoasenteet erottavat suomalaiset muista pohjoismaalaisista

Johanna Kallio, Olli Kangas, Mikko Niemelä

- *Suomalaisilla on intohimo tasa-arvoon. Se näkyy siinä, että maassamme vaaditaan tuloerojen tasaamista voimakkaammin kuin muissa maltillisten tuloerojen maissa.*
- *Sekä kokoomusta että sosiaalidemokraatteja äänestävät Suomessa voimakkaampaa tuloerojen tasaamista kuin pohjoismaisten sisarpuolueittensa kannattajat.*
- *Mielipiteisiin tuloerojen tasaamisesta vaikuttavat muiden muassa yhteiskunnan vauraus sekä se, millaiset etenemismahdollisuudet yhteiskunnan katsotaan yksilölle tarjoavan.*
- *Maahanmuuttoasenteiltaan suomalaiset ovat eurooppalaista keskiarvoa, mutta kriittisempiä kuin muut pohjoismaalaiset.*
- *Vasemmisto on yleensä maahanmuuttomyönteinen, mutta Suomessa sosiaalidemokraatteja ja vasemmistoliittoa äänestävien kannat ovat kovempia kuin muissa Pohjoismaissa.*
- *Myönteisimmin maahanmuuttoon suhtautuvat vihreitä ja RKP:tä äänestävät, kielteisimmin perussuomalaisten kannattajat.*
- *Perussuomalaisia ja perinteisiä työväenpuolueita yhdistää moraalinen konservatismi, joka ilmenee tuloerojen tasaamisvaateina sekä varauksellisuutena maahanmuuttoon.*

Pohjoismaissa puoluejärjestelmä on historiallisesti liittynyt vahvasti yhteiskunnan luokkarakenteeseen ja puoluekannatus ollut sidoksissa äänestäjän sosiaaliseen asemaan. Perinteiset jaot ovat kuitenkin yhteiskunnallisen muutoksen myötä menettämässä merkitystään sekä meillä että muualla¹.

Suhtautuminen tuloeroihin ja tulojen uudelleenjakoon on tavallisesti erotellut oikeiston ja vasemmiston kannattajat toisistaan. Uutena jakona tämän ulottuvuuden rinnalle on tullut asennoituminen maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin. Kielteistä suhtautumista maahanmuuttoon on usein pidetty uuden radikaalioikeiston tunnusmerkkinä².

Pureudumme tässä tutkimuksessa suomalaisen poliittisen kentän haasteisiin näiden kahden jakolinjan kautta. Selvitämme, miten mielialiitteet tuloerojen tasaamisesta ja maahanmuutosta jäsentävät suomalaista politiikkaa.

Jotta suomalainen mielipideilmasto asettuisi laajempaan perspektiiviin, tarkastelemme aluksi mitkä tekijät vaikuttavat näihin kahteen ulottuvuuteen Euroopassa yleisemmin. Sen jälkeen tarkennamme analyysiä Pohjoismaihin ja puolueiden äänestäjien tasolle.

Tuloerot ovat Pohjoismaissa olleet suhteellisen pieniä. Markkinatulojen, kuten palkka- ja pääomatulojen, jakaantuminen ei sinänsä ole Pohjoismaissa tasaisempaa kuin vaikka Yhdysvalloissa, mutta uudelleenjako verotuksella ja sosiaalisilla tulonsiirroilla johtaa tasaisempaan tulojen jakautumiseen.

Stephen Graubard³ onkin pohtinut, onko Pohjoismaissa erityinen tasa-arvon eetos, *into himo tasa-arvoon* (*passion for equality*), joka selittäisi tasa-ustyrkimyksiä. Vastamme tähän kysymykseen.

Maahanmuuton suhteen Suomea on totuttu pitämään kriittisenä maana. Kuvasipa entinen poliitikko Lasse Lehtinen Suomea tyylisti: ”Suomi on Euroopan sulkeutunein kansakunta ... Suomi on edelleen myös asenteiltaan sarvikuonojen maa”. Sama teema tuli esille myös taanouisessa Umayya Abu-Hannan Multikulti-kirjan tiimoilta käydyssä keskustelussa.⁴

Eurooppalaista äärioikeistoa tutkinut Pippa Norris pitää kuitenkin Pohjoismaita – Suomi mukaan lukien – varsin maahanmuuttajamyönteisinä⁵. Kärkevimmat kannat löytyvät hänen mukaansa Kreikasta, Unkarista, Portugalista ja Tsekin tasavallasta. Selvitämme, onko Suomi kansainvälisesti vertaillen maahanmuuttokriittinen maa.

Onko Suomi kansainvälisesti vertaillen maahanmuuttokriittinen maa?

Analyysimme perustuu eurooppalaiseen sosiaalitutkimukseen (European Social Survey, ESS) tutkimushankkeeseen, joka luotaa mielipiteitä lähes 30 maassa. Ensimmäinen ESS:n kysely toteutettiin vuonna 2002, ja sen jälkeen se on tehty joka toinen vuosi.

Keskitymme mielipidejakaumien tarkasteluun. Rakennamme erilaisia regressiomalleja, jotta saamme selville, miten vastaajan yksilölliset ominaisuudet sekä maan sosiaalinen ja taloudellinen tilanne vaikuttavat tuloero- ja maahanmuuttoasenteisiin. Tarkastelemme laajemmin näitä selittäviä tekijöitä monitasomallituksen avulla.⁶

Tulonjako- ja maahanmuuttomielipiteet Euroopassa

ESS:ssä tulonjakomielipiteitä mitattiin väittämällä, että julkisen vallan tulisi tasoittaa tuloeroja. Vastausluokkia oli viisi: ehdottomasti samaa mieltä, samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, eri mieltä ja ehdottomasti eri mieltä.

Maahanmuuttoasenteiden analysoimisessa käytämme kuutta ESS:n väitettä. Ensimmäiset kolme väitettä käsittelevät sitä, kuinka paljon ja mistä maahanmuuttajia pitäisi maahan ottaa: 1) Maahan voidaan ottaa maahanmuuttajia samasta etnisestä ryhmästä; 2) Maahan voidaan ottaa

eri etnisiä ryhmiä; 3) Maahan voidaan ottaa muuttajia köyhistä, Euroopan ulkopuolisista maista. Kaikkiin kysymyksiin voitiin vastata neliluokkaisella asteikolla: paljon, jonkin verran, vähän tai ei lainkaan.

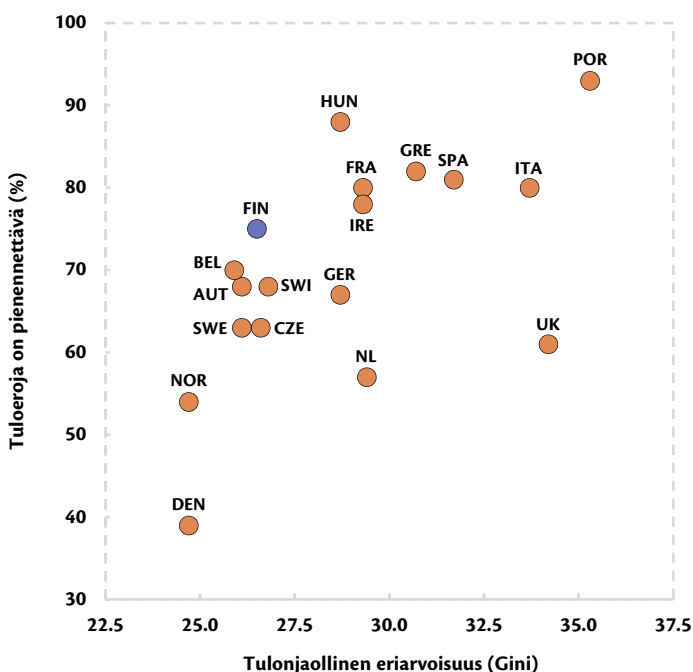
Toinen käyttämistämme ESS:n kysymyssarjoista luotaa sitä, miten hyödyllisenä vastaaja maahanmuuttajat omalle maalleen näkee: 1) Maahanmuuttajat ovat haitaksi/hyödyksi maan taloudelle; 2) Maahanmuuttajat köyhdyttävät/rikastuttavat maan kulttuurielämää; 3) Maahanmuuttajat tekevät maasta huonomman/paremman paikan elää. Kysymyksiin vastattiin asteikolla 0–10.

Suomalaisilla intohimo tasa-arvoon

Mielipiteet tuloerojen tasoittamisesta ovat Euroopassa yhteydessä todellisiin tuloeroihin⁷. Ensinnäkin todellisten tuloerojen ja tuloerojen tasausvaateiden välillä on positiivinen yhteys: mitä suuremmat tosiasialliset tuloerot, sitä suuremmat tasausvaatimukset (kuvio 1).

Portugalissa on suuret tuloerot, ja niitä halutaan kaventaa. Toisessa ääripäässä on Tanska pienine tuloeroineen ja vähäisine tulontasausvaatimuksineen. Tulos on sinällään looginen ja ymmärrettävä.

Toiseksi yleisestä linjasta näyttää olevan eräitä kiintoisia poikkeuksia. Isossa-Britanniassa tuloerot ovat suurehkot, mutta tasausvaatimukset ovat maltillisia. Tilanne on sama muissakin angloamerikkalaisissa maissa: liberalistisen ajattelun mukaan valtion tulee puuttua mahdollisimman vähän ihmisten elämään.

Kuvio 1 Mielipiteet tuloerojen tasaamisesta ja tuloerot (Lähde: European Social Survey 2010).

Toinen poikkeus on Suomi, jossa tuloerot ovat suhteellisen pienet, mutta siitä huolimatta tulontasausta vaaditaan enemmän kuin muissa pienten tuloerojen maissa. Graubardin onnastelema pohjoismainen intohimo tasa-arvoon pätee siis oikeastaan vain Suomeen.

Suomalaisten maahanmuuttomielipiteet keskiarvoja

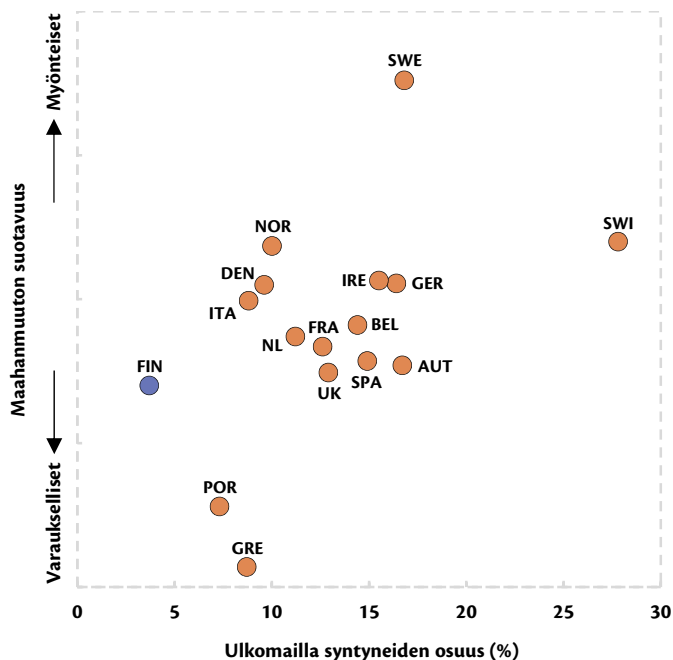
Maahanmuuttajien määrän ja maahanmuuttomyönteisyyden välillä on positiivinen yhteys: mitä enemmän maahanmuuttajia maassa on, sitä myönteisempi asenne maahanmuuttajiin (kuvio 2) on.

Tulos on herkkä yhtäältä Ruotsin ja Sveitsin sekä toisaalta Kreikan ja Portugalin poikkeaville havainnoille. Ruotsissa ja Sveitsissä ulkomailla syntyneiden osuus on korkea ja maahanmuuttoasenteet erittäin myönteiset. Portugalissa ja Kreikassa taas ulkomailla syntyneitä on erittäin vähän, ja samalla vallalla on kielteinen suhtautuminen maahanmuuttajiin.

Suomikin erottuu poikkeukseksi: suomalaiset ovat muita pohjoismaalaisia nihkeämpiä avaamaan rajojaan maahanmuuttajille. Kuitenkin muihin Euroopan maihin verrattuna suomalaisten maahanmuuttomielipiteet ovat lähellä keskiarvoa.

Maahanmuuttomielipiteitä voidaan tarkastella vielä katsomalla, miten mielipiteet maahanmuuton suotavuudesta (maahanmuuttajat tervetullei-

Jos maassa on vähän ulkomailla syntyneitä, asenne maahanmuuttoon on kielteinen

Kuvio 2 Mielipiteet maahanmuutosta ja maahanmuuttajien väestöosuus (Lähde: European Social Survey 2010).

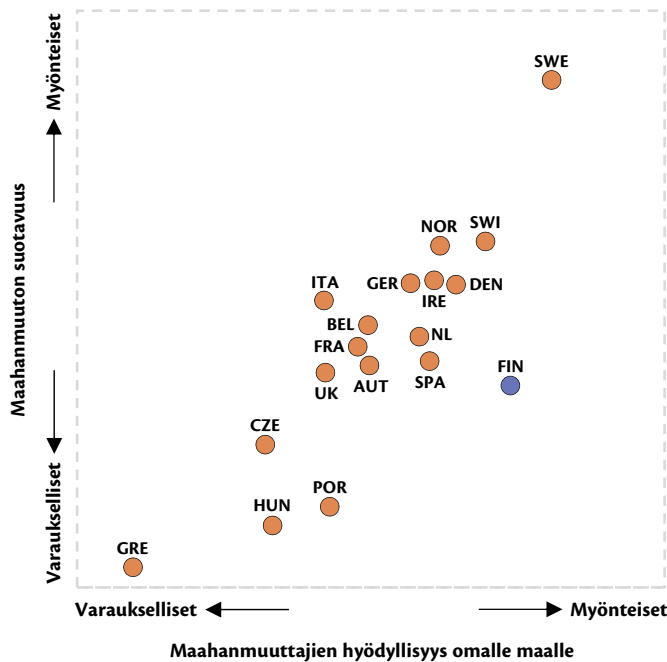
ta) ja näkemykset maahanmuuttajien hyödyllisyydestä menevät yhteen eri maissa.

Kuten olettaa saattaa, asioiden välillä on vahva yhteys: jos maahanmuuttajat nähdään omalle maalle hyväksi, heitä ollaan valmiita myös ottamaan vastaan (kuvio 3).

Ruotsi ja Sveitsi erottuvat selvästi maiksi, joissa suhtaudutaan maahanmuuttajien vastaanottamiseen myönteisesti ja maahanmuuttajat myös määritellään omalle maalle hyödyllisiksi. Vastaavasti Kreikassa maahanmuuttajia ei pidetä maalle hyödyllisenä eikä heitä myöskään maahan ha-
luta. Sama pätee Unkariin, Tšekin tasavaltaan ja Portugaliin.

Suomessakin maahanmuuttajat määritellään omalle maalle hyödylliseksi

Suomi on myös tässä poikkeus. Suomesakin maahanmuuttajat määritellään omalle maalle hyödylliseksi. Ero esimerkiksi maahanmuuttomyönteiseen Ruotsiin ei ole suuri. Silti suomalaisten myönteinen suhtautuminen maahanmuuton hyödyllisyyteen ei heijastu maahanmuuttomyönteisyytenä samalla tavalla kuin ruotsalaisten. Suomi voi olla siis maahanmuuton suhteen suljettu maa, mutta olisi kovasti liioiteltua väittää Suomea totaalisesti sarvikuonojen maaksi.

Kuvio 3 Mielipiteet maahanmuuton suotavuudesta ja maahanmuuttajien hyödyllisyydestä (Lähde: European Social Survey 2010).

Tulonjako- ja maahanmuuttomielipiteet Pohjoismaissa

Pohjoismaita on totuttu pitämään yhtenäisenä ryhmänä hyvinvointivaltioita, joiden suhtautuminen sosiaalipolitiikan institutionaaliseen rakenteeseen, järjestelmän toimintatapaan ja seurausvaikutuksiin on samansuuntainen. Yhtenäisen Pohjolan ajatus on laajennettu koskemaan myös yleistä asenneilmastoa.

Aiemmasta Eurooppa-tason vertailusta kävi kuitenkin ilmi, että Pohjoismaiden välillä on eroavaisuuksia tuloerojen tasaamista ja maahanmuuttoa koskevissa mielipiteissä. Erittelemme seuraavaksi näitä eroja tarkemmin huomioimalla koko ESS:n mielipidekyselyiden historian 2002–2010.

Suomalaiset innokkaimpia tuloerojen tasaajia

Tuloerojen tasaamista koskevissa mielipiteissä Pohjoismaat eroavat toisistaan sangen selvästi. Ääripäät ovat Tanska ja Suomi (kuvio 4).

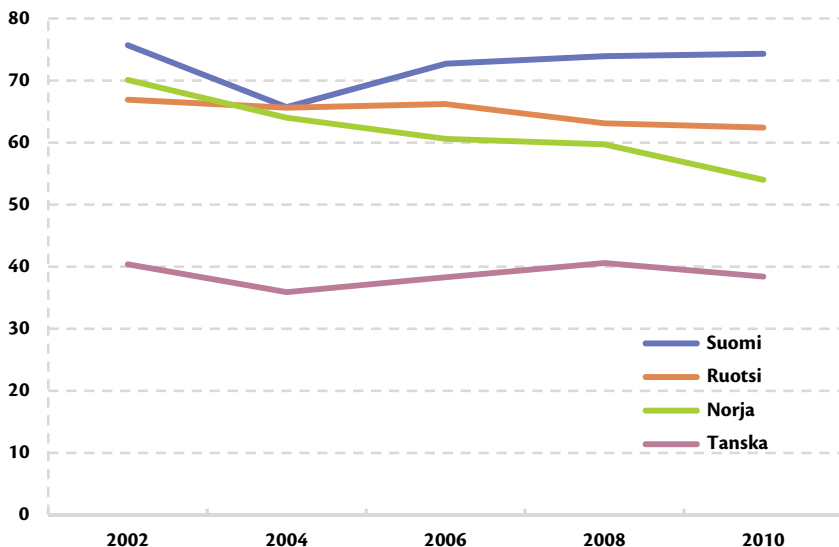
Tanskassa vähemmistö eli noin 40 prosenttia kannattaa julkisen vallan tulontasauspyrkimyksiä. Suomalaisista sen sijaan yli 70 prosenttia on tulontasausmyönteisiä. Tanskassa ja Suomessa tulontasauspyrkimysten kannatus on pysytellyt samalla tasolla 2000-luvun ajan.

Sen sijaan Norjassa ja Ruotsissa mielipiteet ovat muuttuneet kriittisemmiksi 2000-luvulla.

Tuloerojen tasaamista kannattavien määrä on laskenut noin 70 prosentin tasolta Ruotsissa 4,5 prosenttiyksikköä ja Norjassa jopa yli 16.

Eräs selitys näihin lukuihin voisi olla se, että etenkin Norjassa – ja osittain myös Ruotsissa – talouskehitys on ollut hyvä. Useimpien ih-

Yhteiskunnallisen reiluuden kokemus lisää tuloerojen hyväksyttävyyttä

Kuvio 4 Tuloerojen tasoittamista kannattavien osuus Pohjoismaissa (%)
(Lähde: European Social Survey 2002–2010).

misten tilanne on parantunut, mikä lisää tyytyväisyyttä, vaikka tuloerot olisivat kasvaneet, kuten Ruotsissa onkin käynyt⁸.

Tanskan alhaista tuloerojen tasaamishalukkuutta selittänevät pienet tosiasialliset tuloerot. Lisäksi tanskalaiset itse uskovat vahvasti Tanskan olevan mahdollisuuksien maa, jossa kaikilla on reilu mahdollisuus päästä eteenpäin. Tällainen yhteiskunnallisen reilouden kokemus lisää tuloerojen hyväksyttävyyttä. Vaikka tuloeroja on ja köyhyyttä esiintyy, tilanne on hyväksyttävissä, kun kukaan ei kuitenkaan ole tuomittu pysyvästi kehnoon osaansa.⁹

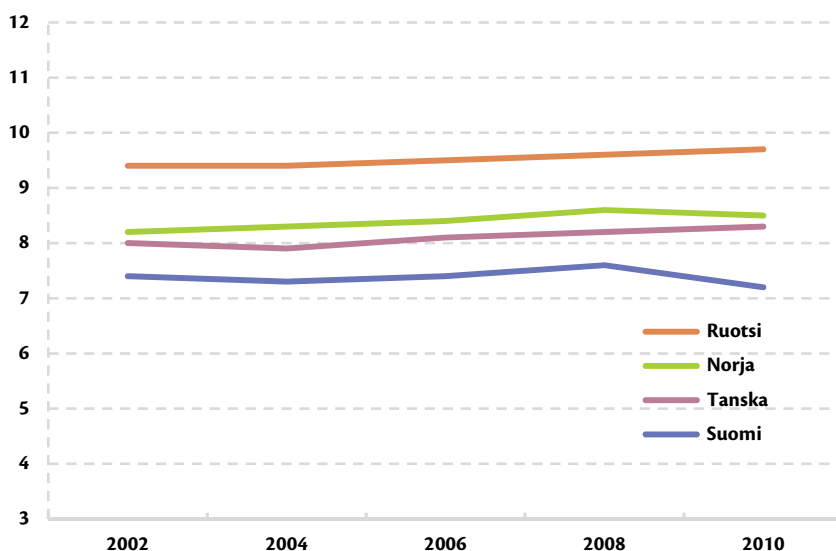
Suomalaiset varauksellisimpia maahanmuuton suhteen

Maahanmuuton suotavuuden (maahanmuuttajat tervetulleita) suhteen Pohjoismaat eroavat toisistaan jonkin verran (kuvio 5). Ääripäät ovat Suomi ja Ruotsi. Suomalaiset suhtautuvat maahanmuuttoon selvästi varauksellisemmin kuin pohjoismaiset naapurinsa.

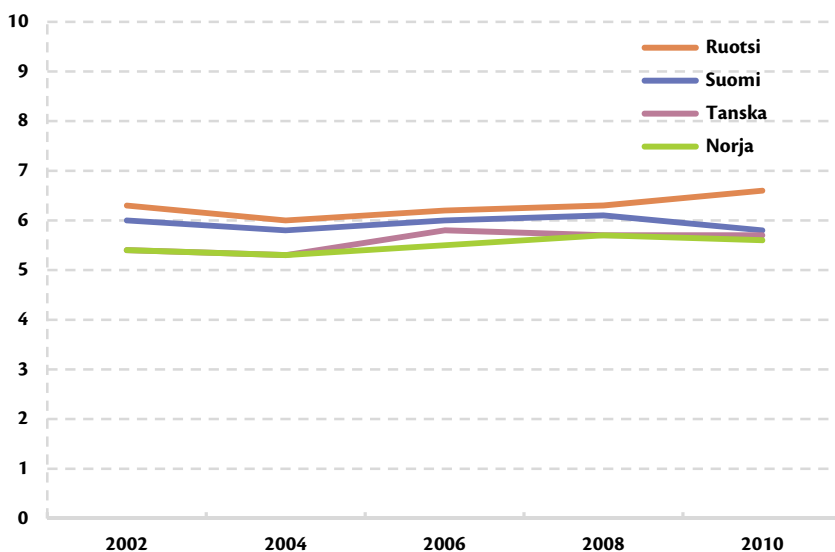
Maahanmuuton suotavuutta koskevissa mielipiteissä ei ole tapahtunut juurikaan muutoksia 2000-luvulla. Muutoksia ei myöskään ole tapahtunut maahanmuuttajien hyödyllisyyteen (maahanmuuttajat hyväksi maalle) liittyvissä käsityksissä (kuvio 6).

Maahanmuuton hyödyllisyyden suhteen Pohjoismaat ovat hyvin lähellä toisiaan. Norjalaiset ja tanskalaiset suhtautuvat maahanmuuton hyödyllisyyteen jonkin verran kriittisemmin kuin suomalaiset. Ruotsalaiset ovat tässäkin muita maahanmuuttomyönteisempiä.

Ääripäät maahanmuuton suotavuudessa ovat Suomi ja Ruotsi

Kuvio 5 Mielipiteet maahanmuuton suotavuudesta Pohjoismaissa (asteikko 3–12, = mitä korkeampi arvo, sitä tervetulleempia maahanmuuttajat ovat)
(Lähde: European Social Survey 2002–2010).

Kuvio 6 Mielipiteet maahanmuuton hyödyllisyydestä Pohjoismaissa (asteikko 0–10, = mitä korkeampi arvo, sitä hyödyllisemmäksi maahanmuuttajat koetaan) (Lähde: European Social Survey 2002–2010).

Selittävät tekijät: maataso ja yksilötaso¹⁰

Mielipiteisiin tuloerojen tasaamisesta ja maahanmuutosta voivat vaikuttaa useat muutkin tekijät kuin edellä huomioitut todelliset tuloerot ja maahanmuuttajien määrä. Esimerkiksi maan toteutunut talouskasvu voi vaikuttaa siihen, kuinka suurina ovat intohimot tulontasaukseen. Tai maahanmuuton kasvuvauhdilla voi olla vaikutusta maahanmuuttoasteisiin.

Laajennamme analyysiä ottamalla yksilötason muuttujina huomioon sukupuolen, iän, koulutuksen, koetun taloudellisen tilanteen ja poliittisen samaistumisen vasemmisto–oikeisto-akselille. Maatason tekijöinä käytämme tuloeroja mittaavaa Gini-kerrointa, suhteellista tuloköyhyysriskiä, talouskasvua ja ulkomailla syntyneen väestön osuutta sekä näissä tekijöissä tapahtunutta muutosta viiden vuoden aikana.

Tarkastelemme näitä tekijöitä monitasomallituksen avulla¹¹. Analyysiin sisältyvät maat ovat Belgia, Tanska, Suomi, Ranska, Saksa, Irlanti, Hollanti, Norja, Portugali, Espanja, Ruotsi ja Iso-Britannia. Ne ovat kaikki kehittyneitä länsimaita, ja kaikista on saatavilla kyseinen aineisto.

Oikeisto kriittinen tuloerojen tasaamiselle

Analyysin tulosten mukaan naiset ja vanhemmat ikäryhmät suhtautuvat myönteisemmin tuloerojen tasaamiseen kuin miehet ja nuoret. Samoin vähän koulutetut sekä ne, joilla on talousvaikeuksia.

Suurten tuloerojen maissa kannatetaan laajemmin tasaamispolitiikkaa

Myös poliittinen suuntautuminen on yhteydessä tuloerojen tasaamisen kannatukseen. Oikeistoon ja keskustaan samaistuvat suhtautuvat tasaamiseen selvästi kriittisemmin kuin vasemmistoon identifioituvat.

Maatason tekijöistä tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä mielipiteisiin ovat maan tuloerojen taso ja tuloerojen kaventuminen. Suurten tuloerojen maissa kannatetaan laajemmin tasaamispolitiikkaa kuin tasaisen tulojaon maissa. Ja maissa, joissa tuloerot ovat kaventuneet lähimenneisyydessä eniten, tuetaan tasaamista enemmän kuin maissa, joissa tuloerot ovat kasvaneet eniten.

Yhteydet ovat kuitenkin heikkoja, joten tulosten tulkinnessa tulee olla varovainen. Lisäksi on pidettävä mielessä se, että tuloerot ovat vain yksi tulonjakovaateisiin vaikuttava tekijä.

Tulojen uudelleenjakovaatimuksiin vaikuttaa myös se, missä määrin asuinmaata pidetään mahdollisuuksien maana. Jos koetaan, että yhteiskunta on avoin ja kaikilla on reilut mahdollisuudet päästä eteenpäin, tuloeroja pidetään hyväksyttävämpinä¹².

Vasemmisto maahanmuuttomyönteinen

Maahanmuuton suotavuuteen suhtautuvat tulosten mukaan yksilötasolla myönteisimmin nuoret ja korkeasti koulutetut. Naiset ja miehet eivät puolestaan eroa toisistaan.

Mitä vähemmän yksilö on koulutautunut, sitä kielteisemmin hän suhtautuu maahanmuuttoon. Myös talousvaikeuksissa olevat ovat kielteisempiä kuin ne, joilla on taloudellisesti helppoa.

Puoluekannoittain tarkasteltuna oikeistoon ja keskustaan samaistuvat ovat kriittisempiä maahanmuutolle kuin vasemmistoon samaistuvat.

Maatason muuttujista lyhyen ajan talouskasvu ja talouskasvun muutos ovat yhteydessä maahanmuuttomielipiteisiin, mutta yhteys ei ole lineaarinen. Voidaan sanoa, että nopeamman talouskasvun maissa ollaan kriittisimpiä maahanmuuttoa kohtaan.

Maissa, joissa on vähän maahanmuuttajia, ollaan kriittisempiä maahanmuuttoa kohtaan kuin maissa, joissa maahanmuuttajia on enemmän (ks. myös kuvio 2).

Missä määrin yksilö- ja maatason tekijät sitten kytkeytyvät mielipiteisiin maahanmuuton hyödyllisyydestä? Yksilölliset tekijät kytkeytyvät maatason tekijöitä selvemmin mielipiteisiin maahanmuuton hyödyllisyydestä, maatason tekijöistä ainoastaan köyhyysriskin muutoksella on yhteys mielipiteisiin.

Maissa, joissa suhteellinen tuloköyhyysriski on pienentynyt viimeisen viiden vuoden aikana, suhtaudutaan kriittisemmin maahanmuuton hyödyllisyyteen kuin maissa, joissa tuloköyhyysriski on kasvanut. Köy-

hyysriskin muutos on tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä mielipiteisiin maahanmuuton myönteisistä vaikutuksista.

Yksilöllisten tekijöiden suhteen tulokset ovat samansuuntaisia kuin maahanmuuton suotavuuden kohdalla. Nuoret, korkeasti koulutetut ja hyvin toimeentulevat suhtautuvat muita myönteisemmin maahanmuuton hyötyihin. Oikeistoon ja keskustaan samaistuvat arvioivat maahanmuuton seuraukset kielteisemmiksi kuin vasemmistolaiset.

Miehet suhtautuvat maahanmuuton hyödyllisyyteen myönteisemmin kuin naiset

Lisäksi miehet suhtautuvat maahanmuuton hyödyllisyyteen myönteisemmin kuin naiset.

Tämä tulos poikkeaa aikaisemmista tutkimuksista, joiden mukaan naiset suhtautuvat pääosin miehiä myönteisemmin sosiaalisissa riskiasemissa oleviin, kuten köyhiin ja työttömiin¹³.

Yksilötaso selittää eroja paremmin kuin maataso

Kokonaisuudessaan yksilön intressit ja ideologia selittävät paremmin mielipide-eroja kuin maan sosiaalinen ja taloudellinen tilanne. Erityisesti vastaajan ikä, koulutus ja poliittinen samaistuminen kytkeytyvät tuloero- ja maahanmuutonäkemyksiin.

Yksilö voi myös suhtautua tuloerojen tasaamiseen ja maahanmuuttoon täysin eri tavoin. Esimerkiksi nuoret suhtautuvat ikääntyneitä kriittisemmin tuloerojen tasaamiseen, mutta varsin myönteisesti maahanmuuttoon. Vähän koulutetut ja talousvaikeuksissa olevat taas kannattavat muita enemmän tuloerojen tasaamista, mutta suhtautuvat kriittisesti maahanmuuttoon.

Sosiaaliluokkia tutkinut Stefan Svallfors on kirjoittanut *alempien sosiaaliluokkien moraalisesta konservatismista*¹⁴. Se näkyy siinä, että työväenluokkaan kuuluvat kannattavat tuloerojen tasaamista, mutta suhtautuvat kielteisemmin maahanmuuttoon, sukupuolten tasa-arvoon ja vähemmistöryhmiin.

Meidän tuloksemme antavat jossain määrin tukea Svallforsin ajatukselle. Mielenkiintoista on, että samaistuminen vasemmistoon on yhteydessä maahanmuuttomyönteisyyteen. Toisaalta kuuluminen vasemmistoa perinteisesti äänestäneisiin sosiaaliryhmiin näyttää olevan yhteydessä kriittisempään näkemykseen maahanmuuttajista.

Pohjoismaisten poliittisten puolueiden asenneilmasto

Poliittisen keskustelun kannalta on kiintoisaa, miten eri puolueiden kannattajat asemoivat itsensä vasemmisto-oikeisto-akselilla sekä millaisia tulonjako- ja maahanmuuttomielipiteitä heillä on. Tarkastelemme seuraavaksi näiden kolmen ulottuvuuden suhteita.

Rajaamme tarkastelun pelkästään Pohjoismaihin, joissa puoluerakenteen historia on ollut varsin samankaltainen siitä huolimatta, että puolueiden valtasuhteissa on ollut suuria eroja¹⁵.

Euroopan maille tehty monimuuttujatarkastelu osoitti, että vastaan sijoittuminen vasemmisto–oikeisto–akselilla liittyy mielipiteisiin tuloeroista ja maahanmuutosta. Mitä vasemmistolaisempi asenne, sitä enemmän toivotaan tuloerojen tasoittamista ja sitä myönteisempi on suhde maahanmuuttoon.

Tämä näyttää pitävän paikkansa myös pohjoismaisten poliittisten puolueiden äänestäjäkunnassa¹⁶ (kuvio 7). Oikeistosijoittumisen ja tuloerojen tasaamisvaatimusten välillä on selvä negatiivinen yhteys: mitä enemmän oikealle puolue sijoittuu, sitä vähemmän tulonjakoa halutaan.

Suomalaisäänestäjät innokkaimpia tasaamaan tuloeroja

Pohjoismaiden välillä on selkeitä eroja mielipiteissä tuloerojen tasaamisesta. Suomalaiset vaativat keskimäärin muita pohjoismaalaisia innokkaammin tuloerojen kaventamista (kuvio 7).

Suomalaisten tuloerojen tasaamisinto näkyy myös siinä, että kokoomuksen kannattajat ovat pohjoismaisten sisarpuolueidensa (Norjan ja Tanskan konservatiivit, Ruotsin maltillinen kokoomus) kannattajia myönteisempiä tulontasaukselle. Kokoomuksen ja Ruotsin maltillisen kokoomuksen välinen ero on tosin varsin pieni.

Ruotsin ja Suomen kokoomuspuolueet erottuvat selvästi niin Tanskan konservatiiveista kuin oikeistopuolue venstrestäkin. Itse asiassa Suomen ja Ruotsin kokoomuspuolueet ovat tulontasausmyönteisempiä kuin tanskalaiset keskimäärin.

Myös suomalaiset sosiaalidemokraatit ovat innokkaimpia tasaamaan tuloeroja kuin vastaavaa puoluetta Norjassa, Tanskassa ja Ruotsissa äänestävät. Lähinnä suomalaisia sosiaalidemokraatteja ovat ruotsalaiset.

Sosiaalidemokraateista vähiten tuloerojen tasaamista kannattavat Norjan työväenpuoluetta äänestävät.

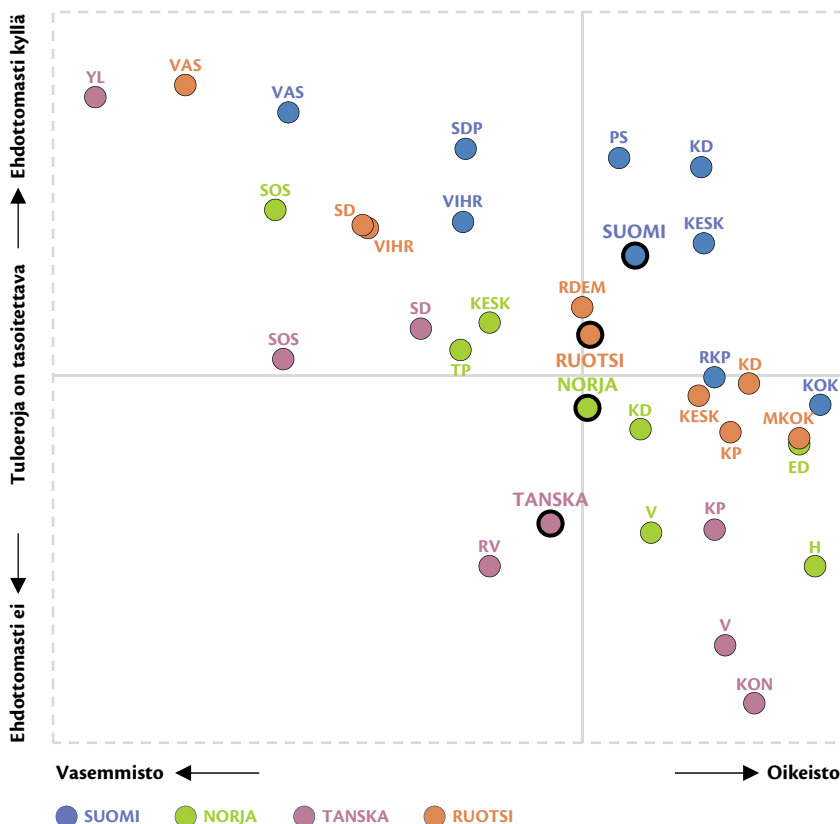
Sama likeisyys näyttää pätevän Suomen ja Ruotsin vihreisiin. Ruotsin vihreät tosin samaistuvat suomalaisia vihreitä voimakkaammin vasemmistoon ja si-

joittuvat vasemmisto–oikeisto–akselilla suomalaisten demareiden vasemmalle puolelle. Suomalaisten vihreiden ja SDP:n välillä ei ole samalla akselilla merkittävää eroa.

Kaikkein vasemmistolaisimpina itseään pitävät Tanskan punavihreän yhtenäisyyslistan ja Ruotsin vasemmistopuolueen kannattajat sekä Suomen vasemmistoliittolaiset. Nämä ryhmät ovat myös innokkaimmat tulontasaajapuolueet.

Tanskan yhtenäisyyslistan ja Ruotsin vasemmistopuolueen kannattajat ovat suomalaisia vasemmistoliittolaisia innokkaampia tuloerojen tasaajia. Tästä huolimatta tulokset vahvistavat sen jo aiemmin esille tuodun seikan, että pohjoismainen intohimo tasa-arvoon on kaikkein voimakkain Suomessa.

**Pohjoismainen intohimo
tasa-arvoon on kaikkein
voimakkain Suomessa**

Kuvio 7 Mielipiteet tuloerojen tasaamisesta ja puolueiden sijoittuminen vasemmisto–oikeisto-akselille
(Lähde: European Social Survey 2010).

Lyhenteet

Suomi suomalaiset keskimäärin
 KOK kokoomus
 RKP ruotsalainen kansanpuolue
 KESK keskusta
 KD kristillisdemokraatit
 PERUS perussuomalaiset
 VIHR vihreät
 SDP sosiaalidemokraatit
 VAS vasemmistoliitto

Ruotsi ruotsalaiset keskimäärin
 RDEM ruotsidemokraatit
 MKOK maltillinen kokoomus
 KESK keskustapuolue
 KP kansanpuolue liberaalit
 KD kristillisdemokraatit
 VIHR vihreät
 SD sosiaalidemokraatit
 VAS vasemmistopuolue

Norja norjalaiset keskimäärin
 H høyre
 ED edistyspuolue
 V venstre
 KRIST kristillinen kansanpuolue
 KESK keskustapuolue
 TP työväenpuolue
 SVAS sosialistinen vasemmistopuolue

Tanska tanskalaiset keskimäärin
 KON konservatiivinen kansanpuolue
 V venstre
 SD sosiaalidemokraatit
 RV radikaali venstre
 SOS sosialistinen työväenpuolue
 YL yhtenäisyyslista
 KP kansanpuolue

Suomen vasemmistolla kovat maahanmuuttoasenteet

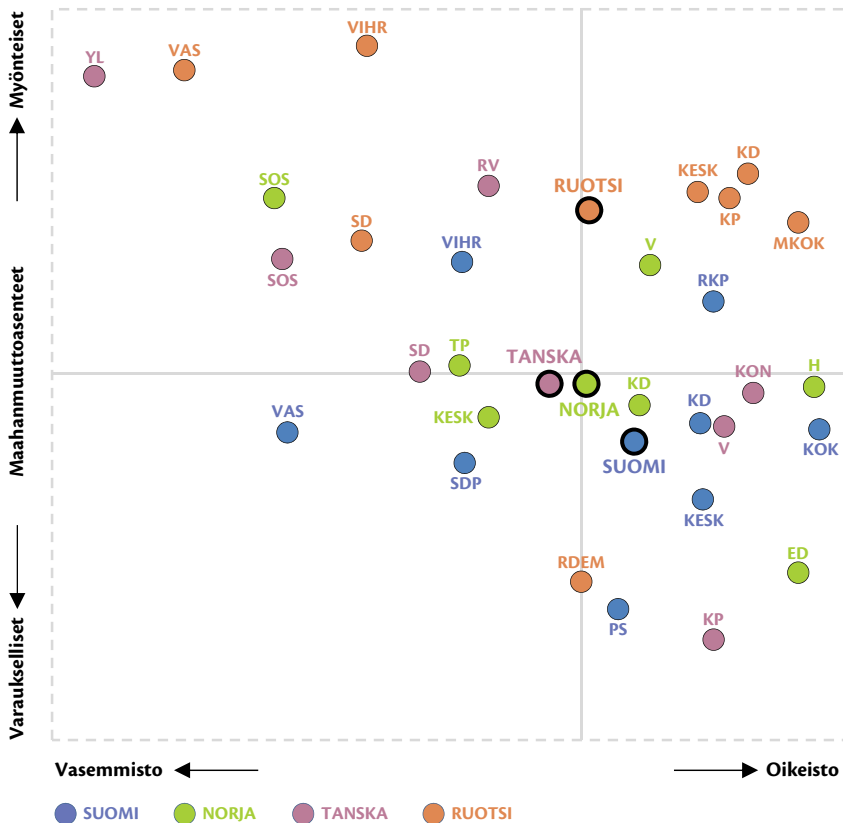
Vasemmistolainen maailmankatsomus näyttäisi Pohjoismaissa liittyvän myönteisiin maahanmuuttoasenteisiin. Kaikkein maahanmuuttomyönteisimpiä ovat Tanskan yhtenäisyyslistan sekä Ruotsin vasemmistopuolueen ja vihreiden kannattajat.

Kielteisimmät kannat taas ovat Tanskan kansapuoluetta, perussuomalaisia, ruotsidemokraatteja ja Norjan edistyspuoluetta äänestävillä. Tulos ei ole yllättävä edellä esitettyjen monimuuttujatar-
kastelujen valossa.

Myönteisimmät maahanmuuttoasenteet ovat vihreiden ja RKP:n kannattajilla

Kiinnostavampi tulos on se, että vasemmistolaisen mielipiteen ja maahanmuuttomyönteisyyden välillä on yksilöaineistoissa merkitsevä positiivinen yhteys muissa Pohjoismaissa mutta ei Suomessa.

Meillä kaikkein myönteisimmät maahanmuuttoasenteet ovat vihreiden ja RKP:n kannattajilla, ei vasemmistossa (kuvio 8). Itse asiassa Suomen vasemmistoliittolaisten ja demareiden maahanmuuttoasenteet ovat kovempia kuin Pohjoismaissa keskimäärin.

Kuvio 8 Maahanmuuttoasenteet (maahanmuuton suotavuus ja hyödyllisyys) ja puolueiden sijoittuminen vasemmisto-oikeisto-akselille (Lähde: European Social Survey 2010).

Perussuomalaiset vasemmistosuuntautuneita

Perussuomalaisia äänestävät näyttäisivät tuloerojen tasaamisessa olevan varsin lähellä perinteisiä vasemmistopuolueita. Tässä perussuomalaiset erottuvat selkeästi ruotsidemokraatteja, Norjan edistyspuoluetta ja Tanskan kansapuoluetta äänestävistä.

Ainakaan näiltä osin perussuomalaisia ei voi luokitella eurooppalaiseen äärioikeistoon, vaikka puolueessa onkin niin sanottuun uuteen radikaaliin oikeistoon lukeutuvia ryhmittymiä¹⁷. Puolueen kannattajat eivät myöskään sijoita itseään kovin vahvasti oikeistoon.

Perussuomalaisia ei voi luokitella eurooppalaiseen äärioikeistoon

Itse asiassa perussuomalaisten kannattajat ovat hieman enemmän vasemmistosuuntautuneita kuin suomalaiset keskimäärin. Tulos on jossain määrin yhteneväinen Juho Rahkosen arvion kanssa: kokoomus ja perussuomalaiset muistuttavat arvoprofiileiltaan toisiaan enemmän kuin muut puolueet, mutta perussuomalaisten arvoissa on paljon työväenluokkaisia aineksia¹⁸.

Tulontasaus- ja maahanmuuttajamyönteisyys: Suomi poikkeaa muista

Entä miten vahvasti mielipiteet tuloeroista ja maahanmuutosta ovat yhteydessä toisiinsa? Eurooppalaisessa aineistossa tulokset viittasivat yhteyden olemassaoloon, mutta Pohjoismaisessa aineistossa selvää yhteyttä ei puoluetasolla ole.

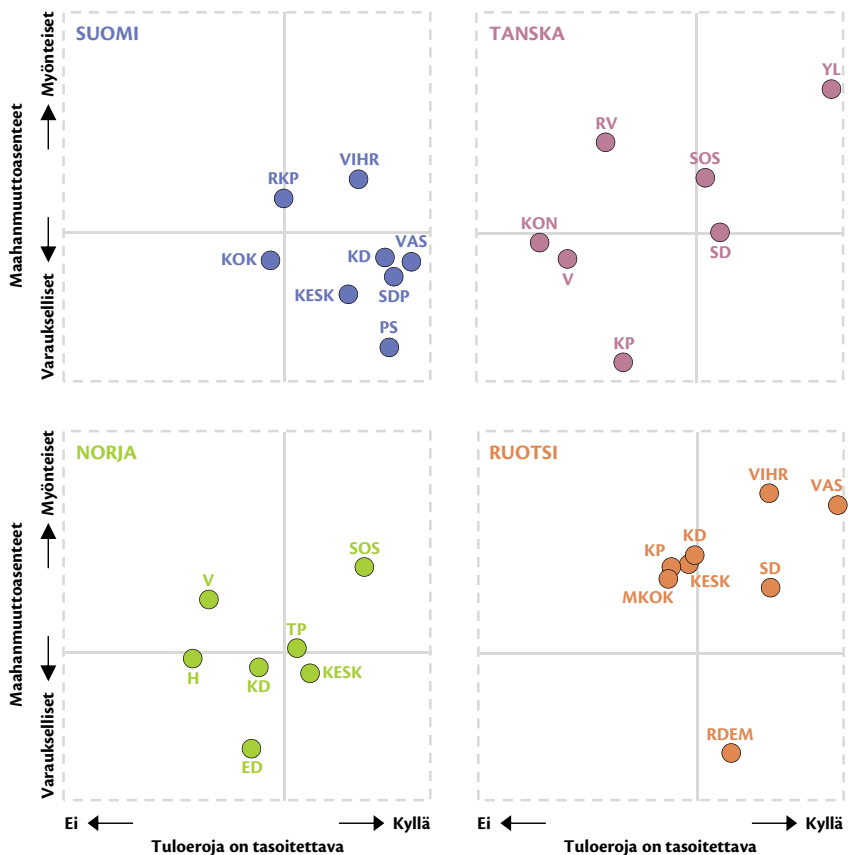
Silti Suomi poikkeaa jälleen muista Pohjoismaista: Tanskassa, Norjassa ja Ruotsissa myönteinen suhtautuminen tuloerojen tasaamiseen on yhteydessä myönteiseen maahanmuuttokantaan, mutta Suomessa ei (kuvio 9).

Toisin sanoen Suomessa tuloerojen tasaamista vaativilla näyttäisi olevan lievästi kielteisempi suhtautuminen maahanmuuttoon kuin tulontasauskielteisemmillä. Esimerkiksi RKP:n ja kokoomuksen äänestäjät ovat sosiaalidemokraatteja ja keskustaa äänestäviä maahanmuuttomyönteisempiä.

Vanhat ja uudet jaot: puoluekenttä etsii uutta muotoa

Kansan maahanmuuttoasenteiden perusteella Suomea on vaikea sanoa sarvikuonojen maaksi. Suomalaisten mielipiteet maahanmuutosta ovat melko lähellä Euroopan keskiarvoa, mutta erityisesti maahanmuuton suotavuutta koskevissa mielipiteissä olemme muita pohjoismaalaisia kriittisempiä.

Tuloerojen tasaamisen kannatus on meillä pohjoismaisittain erityisen korkeaa. Suomi poikkeaa yleiseurooppalaisesta trendistä, jonka mukaan suurten tuloerojen maissa kannatetaan tulontasausta. Maammehan kuuluu yhä pienten tuloerojen maihin huolimatta tuloerojen kasvusta 1990-luvun jälkimmäisellä puoliskolla.

Kuvio 9 Puolueiden kannattajien mielipiteet tulonjaosta ja maahanmuuttoasenteet (maahanmuuton suotavuus ja hyödyllisyys) Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa (Lähde: European Social Survey 2010).

Meillä tulontasausta vaaditaan siis enemmän kuin muissa maltillisten tuloerojen maissa. Stephen Graubardin pohdinta Pohjoismaista tasa-arvon intohimoa edustavina maina pätee analyysiemme mukaan 2000-luvulla oikeastaan vain Suomeen.

Suomen vaurauden lyhyempi historia voi selittää vaatimuksia tuloerojen tasaamisesta

Selityksiä tälle poikkeavuudelle on viljalti. Suomessa vaurauden historia on lyhyempi kuin muissa Pohjoismaissa, mikä voi selittää meidän voimakkaampia vaatimuksia tuloerojen tasaamisesta. Vaikka vuosittaisella bruttokansatuotella mitattuna Suomi ei kovin paljoa poikkea esimerkiksi Ruotsista, ruotsalaisten varallisuuskertymä on huomattavasti suurempi.

Pohjoismaiset vauruserot tulevat hyvin esiin esimerkiksi Eurooppalaisen sosiaalitutkimuksen ESS:n mielipidemittauksissa. Suomalaisista 23 prosenttia ilmoittaa elävänsä mukavasti nykytuloillaan ja 13 prosenttia arvioi, että toimeentulo on vaikeaa. Ruotsissa vastaavat luvut ovat 58 prosenttia ja 9 sekä Tanskassa 67 ja 6.

Niin ikään ESS:ssä kysytään mahdollisuudesta saada lainaa, kun toimeentulovaikeudet yllättävät. Suomalaisista 32 prosenttia ilmoittaa, että lainaaminen olisi vaikeaa, muissa Pohjoismaissa luku on puolet pienempi.

Monitasoanalyysissämme kävi ilmi, että yksilölliset tekijät selittävät mielipiteitä tuloerojen tasaamisesta sekä maahanmuutosta enemmän kuin maatason tekijät, kuten eriarvoisuus, talouskasvu tai maahanmuuttajien määrä. Esimerkiksi nuoret suhtautuvat tasaamispolitiikkaan kriittisemmin kuin ikääntyneet mutta toisaalta varsin myönteisesti maahanmuuttoon.

Lisäksi vähän koulutettuja ja talousvaikeuksissa olevat kannattavat muita enemmän tuloerojen tasaamista mutta kritisoiivat maahanmuuttoa. Aiempien tutkimusten mukaan monet taloudellisissa ja muissa vaikeuksissa olevat kokevat, että suomalaisen sosiaaliturvan taso on riittämätön.

Samaan tapaan usein arvioidaan, että vaikeuksissa olevan kantaväestön ja maahanmuuttajien auttaminen ovat toisensa poissulkevia ja vastakkaisia. Ajatellaan, että varat olisi ensisijaisesti suunnattava omien kansalaisten auttamiseen ja vasta toissijaisesti – jos lainkaan – muiden auttamiseen.

Perussuomalaisten ja työväenpuolueiden moraalinen konservatismi

Analyysimme kolmas keskeinen tulos liittyy eri puolueiden äänestäjäkunnan näkemyksiin tulonjaosta ja maahanmuutosta. Perussuomalaiset on tuon tuostakin otettu esille uusoikeiston ja jopa fasismin ilmentymänä. Esimerkiksi länsinaapurissa on ihmetelty, miksi tällainen on niin suuressa mittaluokassa mahdollista Suomessa mutta ei Ruotsissa¹⁹.

Perussuomalaiset voivat olla populistinen puolue²⁰, mutta analyysimme perusteella perussuomalaisia äänestävät ovat oikeistoa ja vasemmistoa jakavissa kysymyksissä varsin lähellä työväenpuolueita kannattavia. Puolue haastaa ohjelmallaan työväenpuolueet useissa tulonjakoon liittyvissä kysymyksissä.

Perussuomalaisia äänestävät ovat varsin lähellä työväenpuolueita kannattavia

Näin ollen Stefan Svallforsin kuvaama työväenluokkainen moraalinen konservatismi näyttää kuvaavan hyvin niitä suomalaisia, jotka äänestävät perinteisiä työväenpuolueita tai perussuomalaisia. Moraaliseen konservatismiin liittyvät tuloerojen tasaamisvaateet sekä varauksellinen suhtautuminen sukupuolten väliseen tasa-arvoon, maahanmuuttoon ja vähemmistöryhmiin.

Perussuomalaiset kokoavat työväestöstä maahanmuuttokriittisiä äänestäjiä. Lisäksi sukupuolten tasa-arvo ja SDP:n naisistuminen saattavat vieroittaa teollisuustyöväestön miesäänestäjiä.

Tästä syystä on nähty loikkauksia SDP:n – tai yleisemminkin vasemmiston – riveistä perussuomalaisiin. Loikkauksille esitetyt perustelut tukevat tätä analyysiä:

”Ammattiyhdistysliike on ollut minun perinteinen tukijalkani, ja nyt tällä hetkellä se ei enää näytä olevan sitä esimerkiksi sosiaalidemokraattinen puolue siihen kuuluvana. Se on työnnetty sivuraiteelle. Sitten siinä mukana menevät perusduunarit. Perussuomalaisten tämän hetken toimintalinjaukset lähinnä ammattiyhdistysliikkeen ja peruskansalaisen tarpeiden tyydyttämisessä ja suomalaisuuden puolustamisessa on se, mihin minä olen nyt tyytyväinen”, perustelee eräs demareista perussuomalaisin vaihtanut valintaansa.²¹

Näyttää siltä, että epävarmassa taloudellisessa ja työmarkkinatilanteessa olevat työväenluokkaiset äänestäjät kokevat maahanmuuttajat uhkana. He kilpailevat samoista työpaikoista ja ovat valmiita ottamaan vastaan huonosti palkattua työtä, mikä voi laskea palkkatasoa.

Globalisaation ja rakennemuutoksen paine

Perussuomalaisten nousua voidaan selittää samankaltaisilla rakennetekijöillä, joita on aiemmin sovellettu populistisen SMP:n nousuun 1970-luvulla. Suuren maaltamuuton aikana maalaisliitto uudistui maanviljelijäpuolueesta keskustan yleispuolueeksi, ja se jätti puoluekentälle tilaa SMP:lle ja periferian ”unohdetun kansan äänelle” Veikko Vennamolles²².

Perussuomalaisten nousuun on liittynyt globalisaatioon kytkeytyvä teollisuuden ja rakennustoiminnan murros, joka on johtanut miesvaltaisten teollisuustyöpaikkojen häviämiseen ja työttömyyteen²³. Timo Soini toimii unohdetun kansan äänitorvena, ja ponnevoimaa puolueelle antaa periferia-keskusta-asetelma – tällä kertaa Suomi vastaan EU.

Ei ole kovin yllättävää, että perussuomalaisten äänestäjistä huomattava osa (40 %) on työväenluokkaisia. Vain vasemmistoliitolla työväestön osuus on yhtä suuri, SDP:llä kymmenisen prosenttiyksikköä matalampi. Vahvasta työväenluokkaisuudesta huolimatta perussuomalaisilla on kookoomuksen tavoin yrittäjätaustaista kannatusta muita puolueita enemmän²⁴.

Tämä sopii varsin hyvin yhteen sekä varhaisempien²⁵ että uudempien²⁶ radikaalin ja populistisen oikeiston nousua luotaavien analyysien kanssa.

Kansainvälisten tutkimusten mukaan populististen liikkeiden kannatus on suurta vähän koulutetussa, työttömyysuhkan alla olevassa työväenluokassa. Kannatus lisääntyy, jos samaan aikaan yhteiskunnallinen eriarvoisuus on kasvussa ja sosiaalista tukiverkkoa on leikattu.

Myös voimistuva globalisaatio, modernisaatio ja maahanmuuton myötä kasvava monikulttuurisuus nakertavat perinteisten työväenpuolueiden kannatusta ja lisäävät populistisia äänenpainoja. Ongelmista syytetään perinteisten puolueiden kyvyttömyyttä varjella kansallisia etuja kansainvälistymisen pyörteissä²⁷.

Globalisaatio, modernisaatio ja monikulttuurisuus nakertavat työväenpuolueiden kannatusta

Usein syntipukin roolin saa liian avomielinen maahanmuuttopoliittikka. Radikaalin oikeiston etenemistä tutkineiden mukaan maahanmuuttopolitiikka muodostaa uuden jako- ja ristiriitauttavuuden, joka ehdollistaa politiikkaa samalla tavalla kuin yhteiskunnan rakennemuutos²⁸. Asiat ovat tietysti yhteen kietoutuneita ja tosiinsa lomittuneita – sekä populistiset että maahanmuuttajavastaiset mielipiteet löytävät maaperää samoista ryhmistä.

Työmarkkinoiden sisä- ja ulkokehän välinen jännite

Työväenpuolueet ja ennen muuta SDP ovat joutuneet tasapainoilemaan. Niiden olisi laajennettava kannatustaan naisistuvassa toimihenkilöryhmässä mutta samalla säilytettävä kannatus miesvoittoisen teollisuustyöväestön keskuudessa. Tämä liittyy laajempaan jännitteeseen niiden välillä, jotka ovat työmarkkinoiden sisä- ja ulkokehällä (työttöminä ja epätyöllisissä työsuhteissa). Tämä jännite on ollut pulmallisempi eurooppalaiselle sosiaalidemokratialle kuin oikeistolle²⁹.

Kun ulkokehällä ja sisäkehällä olevien edut eivät ole aina yhdistettävissä, eurooppalaisilla sosiaalidemokraateilla on ollut taipumus asettua tukemaan työmarkkinoiden sisäpuolella olevien vaatimuksia³⁰. Silloin ulkokehällä olevat kanavoivat äänensä muille puolueille, kuten Suomessa perussuomalaisille tai nukkuvien puolueelle.

Tilanne on ongelmallinen myös keskustalle ja kokoomukselle

Edellä esittämämme vertaileva analyysi 2000-luvun Suomesta liittyy siis kaikkineen laajempaan yhteiskunnan muutokseen sekä sitä seuraavaan puoluekentän ja puolueiden välisten voimasuhteiden muutokseen. Rakenteelliset muutokset eivät kuitenkaan automaattisesti heijastu poliittisten puolueiden kannatuslukuihin.

Rakenteellisten tekijöiden merkitys on kenties heikentynyt, ja äänestäjäkunta on entistä liikkuvampaa. Puolueille on entistä tärkeämpää, että ne pystyvät tekemään nopeita poliittisia tulkintoja ja esittämään uskottavia vaihtoehtoja³¹.

Tilanne on ongelmallinen perinteisten vasemmistopuolueiden lisäksi keskustalle ja kokoomukselle. Keskustan perinteinen perusturva korostava sosiaalipoliittinen linjaus saattaa vedota epävarmoissa työmarkkinatilanteissa työmarkkinoiden ulkokehällä oleviin.

Keskustan ongelmana on, miten suhtautua Euroopan sisäiseen ja ulkopuoliseen liikkuvuuteen, joka merkitsee monikulttuurisuuden lisääntymistä myös Suomessa. Tässä suhteessa perussuomalaiset muodostaa uhan keskustan kannatukselle.

Kokoomukselle maahanmuuttokysymys ei ole samalla tavalla tärkeä jakolinja kuin muille suuremmille puolueille. Kokoomuksen haaste liittyy siihen, miten asemoitua sosiaalipoliittikkaa koskevissa kysymyksissä.

Jos kokoomus suuntautuu liiaksi poliittiseen keskustaan, tulonjakokriittiset äänestäjät voivat kaikota. Jos se taas ottaa hyvin tulonjako- ja hyvinvointivaltiokriittisen linjan – jollaisia äänenpainoja on kuultu kokoomusnuorten riveistä – valinta voi kostautua maltillisten äänestäjien siirtymisenä muihin puolueisiin.

Valtiotieteiden tohtori **Johanna Kallio** toimii Turun yliopiston Sosiaalitieteiden laitoksella tutkijatohtorina. Kallio on keskittynyt tutkimuksessaan sosiaalipoliittisiin mielipiteisiin sekä tarkastellut sosiaali- ja terveyspalvelujen muutosta ja käytön eriarvoisuutta. Läpileikkaava teema hänen tutkimuksessaan on huono-osaisuus.

Valtiotieteiden tohtori **Olli Kangas** on Kelan tutkimusjohtaja, sosiologian dosentti Tampereella ja Tukholmassa, sosiaalipolitiikan dosentti Helsingissä, Turussa ja Odensessa. Kangas on tutkinut hyvinvointivaltion historiallista kehitystä, sosiaalipoliittisia järjestelmiä, niiden poliittista taustaa, kannatusperustaa ja tulonjakovaikutuksia eri OECD-maissa.

Valtiotieteiden tohtori **Mikko Niemelä** toimii johtavana tutkijana Kelassa, taloussosiologian dosenttina Turussa ja sosiologian dosenttina Itä-Suomen yliopistossa. Niemelän tutkimukset ovat liittyneet köyhyyteen, tulonjakoon, hyvinvointivaltioasenteisiin sekä hyvinvointipolitiikan ja -järjestelmien muutoksiin.

VIITTEET

- ¹ Esim. Lemke & Marks (1992); Emmenegger & al. (2012); Bonoli & Natali (2013).
- ² Norris (2005); Mudde (2007).
- ³ Graubard (1987).
- ⁴ Lehtinen (2006); Abu-Hanna (2012).
- ⁵ Norris (2005), s. 180; ks. myös Ervasti & Hjerm (2012).
- ⁶ Tarkempi menetelmäselostus ja analyysin tulostaulukot löytyvät EVAn internetsivuilta www.eva.fi.
- ⁷ Tuloerojen mittarina on käytetty Gini-kerrointa. Gini-kerroin saa arvon 0, jos kaikilla on yhtä suuret tulot ja arvon 100, jos rikkain tulonsaaja saa kaikki tulot. Jos Gini-kerroin on alle 25, maata pidetään pienten tuloerojen maana, ja kun se on yli 30, suurehkojen tuloerojen maana. Esimerkiksi Yhdysvalloissa kerroin on 46, Brasiliassa 59 ja Namibiassa 71, mutta Euroopan maissa yleensä paljon alhaisempi.
- ⁸ OECD (2013).
- ⁹ Larsen (2013).
- ¹⁰ Kiitämme Tommi Pesosta avusta analyysien teossa.
- ¹¹ Esim. Snijders ja Bosker (2012).
- ¹² Ks. lähemmin Larsen (2013).
- ¹³ Esim. Niemelä (2008).
- ¹⁴ Svallfors (2006).
- ¹⁵ Esim. Lane & Ersson (2002).
- ¹⁶ ESS:n kysymys kuului: Mitä puoluetta äänestitte viime eduskuntavaaleissa?
- ¹⁷ Andersson, Brunila & Koivulaako (2012).
- ¹⁸ Rahkonen (2011).
- ¹⁹ Widfeldt (2007); Lundqvist (2011).
- ²⁰ Vrt. Wiberg (2011).
- ²¹ YLE (2013).
- ²² Ks. esim. Kivioja (1970); Helander (1971); Tuomaala (1973); Toivonen (2011).
- ²³ Toivonen (2011), s. 90.
- ²⁴ Rahkonen (2011); ks. myös Borg (2012); Suhonen (2011).
- ²⁵ Lipsset (1960); Bell (1963).
- ²⁶ Betz (1994); Kitschelt (1995); Mudde (2000), (2007); Norris (2005); Hainsworth (2008); Wiberg (2011).
- ²⁷ Norris (2005), s. 132–133.
- ²⁸ Betz (1994); Norris (2005); Hainsworth (2008).
- ²⁹ Rueda (2007).
- ³⁰ Esim. Rueda (2007); Emmenegger & al. (2012).
- ³¹ Ks. esim. Emmenegger & al. (2012) ja Bonoli & Natali (2013).

KIRJALLISUUS

- Abu-Hanna, Umayya (2012). *Multikulti – Monikulttuurisuuden käsikirja*. Helsinki: Siltala.
- Andersson, Li, Brunila, Mikael & Koivulaakso, Dan (2012). *Äärioikeisto Suomessa*. Helsinki: Into.
- Bell, Daniel (toim.) (1995/1963). *The Radical Right*. New York: Transaction Books.
- Betz, Hans-Georg (1994). *Radicalism and Right Wing Populism in Western Europe*. New York: St. Martin.
- Bonoli, Guiliano & Natali, David (toim.) (2013). *The Politics of the New Welfare State*. Oxford: Oxford University Press.
- Borg, Sami (toim.) (2012). *Muutosvaalit 2011. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 16/2012*. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Emmenegger, Patrick, Häuserman, Silja, Palier, Bruno & Seeleib-Kaiser, Martin (toim.) (2012). *The Age of Dualization. The Changing Face of Inequality in Deindustrialized Societies*. Oxford: Oxford University Press.
- Ervasti, Heikki & Hjerm, Mikael (2012). *Immigration, trust, and support for the welfare state*. Teoksessa Ervasti, Heikki, Goul-Andersen, Jørgen, Fridberg, Torben & Ringdal, Kristen (toim.): *The Future of the Welfare State: Social Policy Attitudes and Social Capita in Europe*. Northampton: Edvard Elgar, 153–171.
- European Social Survey (ESS). <http://www.europeansocialsurvey.org>
- Graubard, Stephen (1987). *Norden: The Passion for Equality*. Oslo: The Norwegian University Press.
- Hainsworth, Paul (2008). *The Extreme Right in Western Europe*. London: Routledge.
- Helander, Voitto (toim.) (1971). *Vennamolaisuus populistisena joukkoliikkeenä*. Hämeenlinna: Arvi A. Karisto Osakeyhtiön kirjapaino.
- Kangas, Olli (2006). *Politiikka ja sosiaaliturva Suomessa*. Teoksessa Paavonen Tapani ja Kangas Olli: *Eduskunta hyvinvointivaltion rakentajana*. Helsinki: Edita, 189–396.
- Kitschelt, Herbert (1995). *The Radical Right in Western Europe: A Comparative Analysis*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Kivioja, Erkki ym. (1970). *Unohdetun kansan siivellä*. Helsinki: Otava.
- Lane, Jan-Erik & Ersson, Svante (2002). *The Nordic Countries, Contention, compromise and corporatism*. Teoksessa Colomer, Joseph. M. (toim.) *Political Institutions in Europe*. London: Routledge, 245–277.
- Larsen Christian Albrekt (2013). *The Rise and Fall of Social Cohesion*. Oxford: Oxford University Press.
- Lehtinen, Lasse (2006). *Suomi ja Eurooppa tarvitsevat uutta väkeä*. *Savon Sanomat* 3.9. 2006. Saatavilla: <http://www.lasselehtinen.net/content/view/118/100/lang.fi/> (ladattu 11.5. 2013)
- Lemke, Christiane & Marks, Gary (1992). *The Crisis of Socialism in Europe*. Durham & London: Duke University Press.
- Lipset, Seymour Martin (1960). *Political Man. The Social Basis of Politics*. New York: Doubleday.
- Lipset, Seymour Martin (1985). *Consensus and Conflict. Essays in Political Sociology*. New Brunswick & Oxford: Transaction Books.
- Lundqvist, Emelie (2011). *Högerpopulism – en fallstudie över Finland och Ungern*. Master uppsats, Lunds univeristet, Statsvetenskap. Saatavilla: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=2543066&fileId=2543083> (ladattu 11.5. 2013).
- Michelson, Rauli (2007). *Suomen puolueet. Historia, muutos ja nykypäivä*. Tampere: Vastapaino.
- Mudde, Cas (2000). *The Ideology of the Extreme Right*. Manchester: Manchester University Press.
- Mudde, Cas (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Niemelä, Mikko (2008). *Perceptions of the Causes of Poverty in Finland*. *Acta Sociologica* 51 (1), 23–40.
- Norris, Pippa (2005). *Radical Right. Voters and Parties in the Electoral Markets*. Cambridge: Cambridge University Press.
- OECD (2013). <http://www.oecd.org/social/income-distribution-database.htm> (ladattu 26.6. 2013)
- Rahkonen, Juho (2011). *Perussuomalaisten ruumiinavaus. Onko työväen protestipuolueen kannatus saavuttanut vielä ylärajaansa? Yhteiskuntapolitiikka* 76 (4), 425–435.
- Rueda, David (2007). *Social Democracy Inside Out. Partisanship & Labor Market Policy in Industrialized Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Snijders, Tom & Bosker, Roel (2012). *Multilevel analysis*. London: Sage.
- Suhonen, Pertti (2011). *Mistä perussuomalaiset tulevat? Teoksessa Wiberg, Matti (toim): Populismi. Kriittinen arvio*. Helsinki: Edita, 61–81.
- Svallfors, Stefan (2006). *The Moral Economy of Class. Class and Attitudes in Comparative Perspective*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Toivonen, Timo (2011). *Perussuomalaisten nousun taustoista*. Teoksessa Wiberg, Matti (toim): *Populismi. Kriittinen arvio*. Helsinki: Edita, 82–93.
- Tuomaala, Eero (1973). *Unohdettu kansa*. Helsinki: Tammi.
- Usitalo, Hannu (1985). *Luokkarakenne ja intressien organisoituminen*. *Sosiologia* 21 (4), 165–176.
- Widfeldt, Anders (2007). *Högerpopulismen marscherar fram*. *Forskning & Framsteg* 5/2007.
- Wiberg, Matti (toim.) (2011). *Populismi. Kriittinen arvio*. Helsinki: Edita.
- YLE (2013). http://yle.fi/uutiset/urpilaisella_on_vuosi_aikaa_kaantaa_sdpn_nokka_nousuun/6659725